

ABSCHNITT II. UNTERNEHMERTUM, HANDEL UND DIENSTLEISTUNGEN

DOI 10.36074/logos-31.03.2023.03

ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА НА СТІЙКИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Смельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

Ужелін Арсеній Олександрович

здобувач вищої освіти Інституту економіки і менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»

УКРАЇНА

Будь-яке підприємство характеризується різними видами його економічного потенціалу [1]. Зокрема, слід виділити маркетинговий [2], збутовий [3–5], виробничий [6, 7] та інші складники сукупного економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Також важливим його видом є потенціал ресурсозбереження [8–10], реалізація якого відображається у ресурсозберігаючій моделі розвитку підприємств [11–14] та у технологічних змінах, що відбуваються [15–19]. Зокрема, суттєве значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємств має впровадження на них енергозберігаючих проєктів [20]. Проте на шляху до такого впровадження постають різноманітні бар'єри, зокрема економічні [21, 22].

Серед пріоритетних напрямів забезпечення енергетичного переходу варто назвати виробництво біопалива підприємствами аграрного сектору [23–25]. За таких умов необхідним є оцінювання впливу такого виробництва на показники діяльності цих підприємств, зокрема на параметри їх стійкого розвитку.

Таке оцінювання повинно, серед іншого, передбачати встановлення частки приросту показників стійкого розвитку підприємств, зумовленого саме виробництвом ними біопалива. З цією метою необхідно спочатку визначити зміну величини відповідного показника у звітному періоді порівняно із базовим періодом за рахунок зростання обсягів виробництва біопалива. Ця зміна може бути обчислена із використанням таких виразів:

1) для величини операційного прибутку підприємства:

$$\Delta P = \Delta R_b \cdot P_{ab} - \Delta R_t \cdot P_{at} + R_t \cdot \Delta P_{at}, \quad (1)$$

де:

ΔP – приріст операційного прибутку аграрного підприємства завдяки зростанню обсягів виробництва ним біопалива у звітному періоді порівняно із базовим періодом;

ΔR_b – приріст доходу від реалізації підприємством виробленого ним біопалива;

P_{ab} – прибутковість виробництва та збуту біопалива у звітному періоді, частки одиниці;

ΔR_t – можливе зниження доходу від реалізації підприємством традиційної сільськогосподарської продукції внаслідок збільшення виробництва біопалива;

P_{at} – прибутковість виробництва та збуту традиційної сільськогосподарської продукції у звітному періоді, частки одиниці;

R_t – дохід від реалізації підприємством традиційної сільськогосподарської продукції у звітному періоді;

ΔP_{at} – приріст прибутковості виробництва та збуту підприємством традиційної сільськогосподарської продукції внаслідок збільшення виробництва ним біопалива для власного виробничого споживання (що, своєю чергою, може зумовити зменшення питомих витрат підприємства на придбання енергоносіїв), частки одиниці;

2) для величини операційного доходу підприємства:

$$\Delta R = \Delta R_b - \Delta R_t, \quad (2)$$

де: ΔR – приріст операційного доходу аграрного підприємства завдяки зростанню обсягів виробництва ним біопалива у звітному періоді порівняно із базовим періодом;

3) для чисельності працівників підприємства:

$$\Delta L = \frac{\Delta R_b}{V_b} - \frac{\Delta R_t}{V_t}, \quad (3)$$

де:

ΔL – приріст чисельності працівників аграрного підприємства завдяки зростанню обсягів виробництва ним біопалива у звітному періоді порівняно із базовим періодом;

V_b – величина доходу аграрного підприємства від реалізації ним біопалива у розрахунку на одного працівника у звітному періоді;

V_t – величина доходу аграрного підприємства від реалізації ним традиційної сільськогосподарської продукції у розрахунку на одного працівника у звітному періоді;

4) для середньої заробітної платні у розрахунку на одного працівника підприємства:

$$\Delta P_l = \frac{\Delta S_{pl}}{L}, \quad (4)$$

де:

ΔP_l – приріст середньої заробітної платні у розрахунку на одного працівника аграрного підприємства завдяки зростанню обсягів виробництва ним біопалива у звітному періоді порівняно із базовим періодом;

ΔS_{pl} – приріст фонду оплати праці підприємства внаслідок зростання виробництва ним біопалива;

L – чисельність працівників аграрного підприємства у звітному періоді;

5) для обсягів використовуваних невідновних джерел енергії:

$$\Delta E = \Delta R_b \cdot e_b - \Delta R_t \cdot e_t - \Delta E_b, \quad (5)$$

де:

ΔP – приріст (зменшення) обсягів використовуваних аграрним підприємством невідновних джерел енергії завдяки зростанню виробництва ним біопалива у звітному періоді порівняно із базовим періодом, фізичних одиниць;

e_b – фізичні витрати невідновних джерел енергії на отримання грошової одиниці доходу від реалізації підприємством виробленого ним біопалива у звітному періоді, фізичних одиниць енерговитрат на одну грошову одиницю;

e_t – фізичні витрати невідновних джерел енергії на отримання грошової одиниці доходу від реалізації традиційної сільськогосподарської продукції у звітному періоді, фізичних одиниць енерговитрат на одну грошову одиницю;

ΔE_b – величина зниження споживання аграрним підприємством невідновних джерел енергії завдяки зростанню виробництва ним біопалива для внутрішнього споживання у звітному періоді порівняно із базовим періодом, фізичних одиниць енерговитрат.

Застосовуючи вирази (1) – (5), можна оцінити вплив зростання виробництва аграрним підприємством біопалива на відповідні показники стійкого розвитку. З цією метою слід встановити частку приросту відповідного показника за рахунок нарощування обсягів виробництва біопалива у загальній величині цього приросту.

Список використаних джерел:

- [1] Лесик, Л. І. (2013). Типологія видів і чинників формування економічного потенціалу підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*, (23), 271–278.
- [2] Мороз, Л. А. & Лебідь, Т. В. (2009). Стратегічний аналіз маркетингового потенціалу підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика»*, (649), 214–219.
- [3] Висоцький, А. Л. (2014). Сутність та особливості збутового потенціалу як складової частини сукупного економічного потенціалу підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, (24.8), 225–233.
- [4] Висоцький, А. Л. (2014). Види, чинники та об'єкти управління збутовим потенціалом машинобудівного підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*, (24.7), 315–323.
- [5] Ємельянов О. Ю., Висоцький, А. Л. & Петрушка, Т. О. (2016). Діагностування достатності обсягів збутової діяльності промислових підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, (26.6), 102–108.
- [6] Ємельянов, О. Ю., Петрушка, Т. О. & Висоцький, А. Л. (2013). Діагностика ресурсного забезпечення як чинника формування виробничо-збутового потенціалу підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, (23.4), 128–135.
- [7] Emelyanov, A., Kurylo, O. & Vysotskij, A. (2013). Structuring expenses of industrial enterprises in the evaluation process of its production and sales potential. *Ekontechmod. An international quarterly journal*, (4), 11–17.
- [8] Yemelyanov, O., Petrushka, I., Zahoretska, O., Petrushka, K. & Havryliak, A. (2023). Information support for managing energy-saving technological changes at enterprises. *Procedia Computer Science*, (217), 258–267.
- [9] Бурда, В. Є. (2013). Потенціал енергозбереження та напрями використання альтернативних джерел енергії у промисловості. *Економічний часопис – XXI*, (1-2), 45–48.
- [10] Іваненко, О. В. (2013). Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем. *Економіка. Фінанси. Право*, (8), 7–10.
- [11] Некрасова, Л. А. & Хрістова, А. В. (2017). Формування ресурсозберігаючої моделі розвитку підприємства. *Економіка: реалії часу*, (2 (30)), 79–84.
- [12] Андрусів, У. Я. & Мазур, І. М. (2017). Комплексний підхід до забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів. *Бізнес Інформ*, (1), 44–49.
- [13] Сотник, І. М. (2010). Економічне стимулювання ресурсозбереження у контексті сталого розвитку України. *Економіст*, (12), 72–75.
- [14] Ємельянов, О. Ю. (2020). Інноваційний розвиток підприємств: сутність, послідовність оцінювання та перешкоди на його шляху. *Ефективна економіка*, (11). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8329>.

- [15] Caliskan, H. K. (2015). Technological change and economic growth. *Procedia Soc. Behav. Sci.*, (195), 649–654.
- [16] Piva, M. & Vivarelli, M. (2018). Technological change and employment: is Europe ready for the challenge. *Eurasian Bus. Rev.*, (8(1)), 13–32.
- [17] Sredojecic, D., Cvetanovic, S. & Boskovic, G. (2016). Technological changes in economic growth theory: neoclassical, endogenous, and evolutionary-institutional approach. *Economic Themes*, (54(2)), 177–194.
- [18] Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Lesyk, R. & Lesyk, L. (2018). Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukraine. *Sustainability*, (10(4)), 1186.
- [19] Емельянов, А. Ю. & Петрушка, Т. А. (2013). Исследование факторов технологического развития предприятий. *Проблемы экономики и менеджмента*, (11), 13–21.
- [20] Концеба, С. М. & Непочатенко, О. О. (2007). Енергозберігаючі технології в Україні: економічний ефект та перспективи впровадження. *Збірник наукових праць УНУС*, (63), 1–5.
- [21] Chai, K. H. & Yeo, C. (2012). Overcoming energy efficiency barriers through systems approach – A conceptual framework. *Energy Policy*, (46), 460–472.
- [22] Lesinskyi, V., Yemelyanov, O., Zarytska, O., Symak, A. & Petrushka, T. (2020). Development of a toolkit for assessing and overcoming barriers to the implementation of energy saving projects. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, (5(3)), 24–38.
- [23] Oosterveer, P. & Mol, A. (2010). Biofuels, trade and sustainability: a review of perspectives for developing countries. *Biofuels, Bioproducts and Biorefining*, (4(1)), 66–76.
- [24] Welfle, A., Thornley, P. & Röder, M. (2020). A review of the role of bioenergy modelling in renewable energy research & policy development. *Biomass Bioenergy*, (136), 105542. <https://doi.org/10.1016/j.biombioe.2020.105542>
- [25] Zulauf, C., Prutska, O., Kirieieva, E. & Pryshliak, N. (2018). Assessment of the potential for a biofuels industry in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, (16), 83–90.